

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

De uerbo. Cap. x.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

bus uero a priscis id se didicisse his uerbis ostendit. Deus igitur, ut a priscorum sermone accipimus, cum principium, finem, & medium rerum omnium contineat, recte omnia natura perfectus determinat, cui semper adheret iustitia seuera ultrix eorum, qui diuinam legem cōtemnunt, quā qui ad beatitudinē erigit, humiliter seruat. Si quis autē arrogantia elatus, pecunijs, aut dignitatibus efferat, uel fortuna corporis, & iuuentæ amentia incensus, animū deturpat, & quasi nullo principe ac duce, indigens, ipse alijs posse se p̄esse arbitrat: is derelictus a deo, uniuersa cū sodalibus suis perturbat, & multis magnus quidem uidet, breui autē diuinitus delectus, seipm domū / ꝑ a triamq; suā simul euertit. Hæc Plato. Tu autē quod dixisti, dixit principium, finē, & medium rer; a deo contineri illi prophætico conferras. Ego deus primus, ego etiā post hæc. Qd̄ uero natura perfectus determinat dixerit illis similes rectitudines sciuit facies eius. Qui autem dicit iustitiā deo adherere ultricem eorum, qui diuinam negligūt legē, illi consentaneum. Iustus dominus, & iustitiam dilexit. Et mihi uindictā, & ego ulciscar dicit dominus. Quod humiliter deo adheret, qui ad beatitudinem erigitur, illi compar est. Post dominum deū tuū ambulabis, & deniq; quod a deo derelinquat, q̄ arrogantia effertur, illi omnino quadrat. Deus superbis resistit, humilibus autē gratiam prabet. Et latitia impiorum casus singularis. Sed hæc quidem de uno Deo dicta sufficiant.

De Verbo. CAPVT. X.

NVnc de unigenito filio dei, quē uerbum dominū & deū ex deo Hebræor; scriptura esse denotat, dicendum est. Moses igitur apertissime domini appellationem bis posuit dicēs. Et pluit dominus a domino ignem & sulphur, ubi bis quattuor uocalium ineffabilē cōcursum, quo ineffabile nomen dei significat, cōscripsit. Et Dauid quoq; & propheta & rex Iudeor; in psalmis scripsit. Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis. Quomodo em̄ a dextris domini dominus sedet, nisi duas personas intelligamus? Quā q̄dem rem alibi apertius dicit, Deū omnipotentem & creatorem omnium esse dextris assidentē patris declarans. Verbo inquit domini cæli firmati sunt, Saluatorē quoq; ip̄um omnium, qui eum suscipiunt, his uerbis ostendit. Misit uerbu eius,

B iij & sa/

& sanauit eos. Filius etiā eius Salomon, uocabulo sapientiae pro uocabulo uerbi usus, haec ex persona ipsius sapientiae dicit. Ego sapientia consilium atq; cognitionē fabricata sum. Et post pauca. Dominus possedit me in initio uiarum suarum antequam quicquā faceret a principio. Ab eterno ordinata sum, & ex antiquo antequā terra fieret. Nec dum montes graui mole constiterant, ante colles ego parturiebar. Quando praeparabat celos aderam. Et alibi. Est in illa spiritus intelligentiae, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, mobilis, discretus, incoinquatus, omnē habēs uirtutem, omnia prospiciens, per intellectuales omnes spiritus mundos atq; subtiles ingrediens, omnibus enim mobilibus, mobilior est sapientia, transit autem ingrediturq; per omnia propter munditiam. Vapor enim uirtutis dei, & emanatio gloriae omnipotentis sincera, & ideo nihil inquinatum in illa incidit. Fulgor enim est lucis aeternae, & speculum immaculatum dei maiestatis, & imago bonitatis illius, attingit autē a fine usq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Haec a priscis Iudaeorum authoribus modo sufficiant, Phylonem etiā audias, quamuis non recte in omnibus; dilucidius tamen haec ita exponentem, ut iure q; credere possit non alium esse scripturae sensum q̄ Ecclesia praedicat. in libro enim quem inscripsit, quod peiora soleant melioribus insultare his uerbis usus est. Decet omnes, qui scientiam querunt, ad dei patrem mentem erigere. Si uero nequeunt ad imaginem, saltem eius scilicet uerbum sacratissimum. Item in eodem. Et si nondum aliquis filius dei appellari dignus est, studeat tamen ad primogenitum eius uerbum Angelis omnibus antiquis, & quasi principem angelorum in ultionē sequi. Origo enim & deus, & uerbum, & imago, ad quā homo creatus est, & Israhel iudeus appellat. Quare paulo ante profusior ad laudes eorum sui dicunt, omnes nos unius hominis filios esse. Nam & si nondum digni sumus existimari dei filij, sumus tamē perpetuae imaginis eius uerbi uidelicet sacratissimi. Dei enim imago est uerbum antiquissimum. Percepimus etiā a quodam Mosis sodalium dictum esse. Ecce homo, cui nomen est oriens, noua inauditaq; appellatio, nec rei cōueniens, si ex anima & corpore hominē dici putabis. Sin uero incorporalem illum, qui diuinam habet formam intelliges, commodissime orientis nec nomine appellatus est.

Hunc

Hunc enim primum filium pater omnium oriri fecit, quē alibi primogenitum nominavit. Filius quoque patris vias imitatus, & ad primitiva illius exemplaria respiciens, species rerum formavit. Nunc Platonem audiamus, qui huiusmodi verbis in Epimenide usus est. Laudem autem non quidem, alij anno, alij mense, alij nullo in tempore, in quo polum suum transcurrit mundum. Vna efficiens, quē verbum illius ordinavit, quod rerum omnium est diviniſſimū. Et in epistola in tres sibi amicissimos, Hermiam dico, Horastum, & Coriscam his verbis cautissime sacratissimum hoc dogma illis commēdavit. Hanc inquit epistolam omnes tres una legetis, uel ad minus duo cōmuniter, toriens quotiens poteritis. Oportet em̄ uos uti hac lege iureiurando confirmata diligentia eleganti, & studio eiusque serore doctrina, ut per deum principem omnium presentium & futurorum, & per patrem & causam principis & dominū iuretis. Quę si recte philosophant, clare quantū homini cōtingere potest cognoscemus. Nonne tibi uideat Plato Hebraeorum scripturis insudasse? Vnde namque ipse quem ab Hebraeis discere posset, patrē & dominū deum appellare, ac deum principis & domini patrē nominare. Aut quis unquam apud Græcos a diuinissimo uerbo mundum dixit esse ordinatum? Quod si Platoniorum testimonio philosophi sententiam confirmari cupis, Plotinum audi, quid in eo libro dicat, quem de tribus hypostatibus, a quibus omnia principium habent, inscripsit. Mundum inquit hunc sensibilem, si quis admiratur magnitudinem, pulchritudinem, & perpetui motus ordinem considerans, & deos qui sunt, in eo alios uisibiles, alios inuisibiles, demonas etiam animalia, plantas, ceteraque omnia ad primitiuum exemplar mente ascendat, & ibi cuncta intellectualia contempletur, eorumque omnium aeternam mentem atque sapientiam praesidentem. Et paulo post subiungit dicens. Quis igitur hunc genuit? ille simplex scilicet, qui ante hunc est, qui causa est, ut ille sit, & tantus sit, qui numerum facit. Nō enim numerus primus est, ante dualitatem enim unum est; deinde dualitas est ab uno nata. Et progressus aliquantulum addit. Quomodo igitur, & quid intelligendum est circa illud, quod stabile manet? Splendorem scilicet ex illo, ex illo autem manente: sicut splendentem lucem ex Sole, ita ex eo semper profluentem. Ex ma/

nente autem uniuersa etiam quae sunt, ab ipso inquam manente pro-
 grediuntur, & ab eius uirtute substantia eorum necessario depen-
 det. Imago igitur primitiui est, unde nata est. Sic ignis caliditate sua,
 & nix frigiditatem non in se solummodo continet, sed extra etiam
 produxit, maxime autem quae odorem emittunt, isti rei testantur,
 quae donec sunt, emittunt quidem circa se, quo qui propinqui sunt
 perfruentur, omnia etiam quae perfecta sunt, generant. Quare quod
 semper est, & semper perfectum est, semper generat, & quod ex eo
 generat perpetuum est, quamuis & minora etiam quam ipse sit generat.
 Quid igitur oportet de perfectissimo dicere, aut de maximo post il-
 lud, maximum autem & secundum post illud intellectus est, intelle-
 ctus enim intelligit, & eget illo solummodo, illud autem hoc non eget,
 & quod a summo intellectu natum est, intellectus est. Melior autem
 omnibus intellectus est, quoniam omnia post ipsum. Et post pauca.
 Amat autem omne, quod genuit, & maxime quando sola sunt ge-
 nerans & generatum. Quando autem etiam optimum est, illud quod
 genuit necessario cum illo simul est, ut in eo solummodo, quod alius
 est, separetur. Imaginem enim illius intellectum esse dicimus, & pro-
 gressus subiicit. Idcirco etiam Plato, ternam omnia esse circa regem di-
 cit, primum circa prima, Deinde circa secunda, & tertio esse tertia,
 ipsam quoque causam rerum patrem habere dicit, causam rerum in-
 tellectum appellans. Creatorem enim intellectum esse censet, & ab
 hoc animam esse creatam in illo cratere. Cum igitur causa intellectus
 sit ipsum bonum, quod ultra intellectum, & ultra substantiam est, pa-
 trem eius appellat. Multis autem in locis ipsum ens, & intellectum
 ipsum idem nominat. Cognouit igitur Plato ex ipso bonum intelle-
 ctum esse, ex intellectu uero animam, & sermones hos non esse in-
 anes, nec modo, sed a priscis temporibus non ita explanate dictos, poste-
 riores autem sermones expositionis pacto esse factos. Testibus ue-
 ro, quod haec opinio prisca sit, scriptis ipsius Platonis utemur. Haec
 Plotinus, Numenius etiam in libro de Bono, his uerbis utitur. Qui
 de primo atque secundo deo quicquam intelligere gliscit, singula
 prius ordine distinguere debet, aliter enim sui studij thesaurum ef-
 fundit, quod ne patiamur deo huius orationis duce inuocato, ut co-
 gitationis nostrae thesaurum cliceat incipiemus. Orandum au-
 tem

temprius est, deinde distinguendum. Deus primus quidem, cum in semetipso sit, indiuisibilis ac simplex est. Deus autem secundus & tertius unus est, & materiae, quae dualitas est inhærens unit eam, quamuis disseparetur ab ipsa, quae tota cupit & fluit. Et post pauca/Nec enim oportet inquit deum primum creare, sed creantis dei patrem esse. Et progressus aliquantulum, Primū inquit deū regē omnium ab omni opere cessare oportet. Creatorem uero deum omnia gubernare dicimus, a quo interiora mens mittitur ad omnia, quae ad communicationem illius ordinata sunt. Cum igitur ad nos conuersus deus respiciat, nos tum ipsius radijs sit, ut uiuamus, corpora quoque alantur ac uiuant. Cum uero in altitudinem suam deus seipsum conuertat, tunc corpora quidem extinguuntur, mens uero uiuit uita beatiore. Ista illis psalmistae similia sunt. Quam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Omnia a te expectant, ut des illis escam in tempore. Dante te illi colligent, aperiente te manum tuam omnia implebunt bonitate. Auertente autem te faciem turbabuntur, auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuum & creabunt, & renouabis faciem terra. Quid enim hæc ab illis differunt, cum philosophus asserat. Respiciēte deo uiuunt ipsius radijs animalia, conuerso autem in suam altitudinem extinguunt. Cum rursus salutaris doctrina Saluator noster prædicet. Ego sum uitis & pater meus agricola est, uos palmites. Audi quomodo Numenius consentanea istis scripsit. Quemadmodum inquit agricolæ ratio quædam est ad plantas relata, hoc modo se habet primus deus ad creatorem. Primus enim cum semen omnis uitare sit res omnes seminat. Creator uero plantat & distribuit; transfertque ad singulos nos, quae inde iacta sunt. Et aliquantulum progressus, ut ostendat quomodo secundus deus a primo est. Res quidem humanae inquit ab eo qui dat, ad accipientem transeunt, diuinae uero a deo dantur, & ab eo non absunt, quale quid scientia est, quam qui accipit, melior factus est, qui autem dedit, nihil amisit. Lucerna etiam ab alia lucerna sic accenditur, ut prima non extinguat, Materia enim alterius ab igne alterius accenditur, Sic & scientia non recedit a dante, & tamen in accipientē transiuit, cuius causa hu
mana

mana non est. Substantia uero quæ scientiam habet, idem est apud deum datem & apud accipientē. Idcirco Plato quoq; a Prometheo in homines magno quodam splendore ignis sapientiam uenisse affirmat. Et post pauca. Alia inquit primi dei uita est, alia secundi, primus enim stat, secundus autem mouetur, & primus in intellectualibus, secundus in intellectualibus & sensibilibus. Nec mireris de his uerbis: mirabilius enim illud est, quod modo dicam. Nam statum etiam primi motus assero esse innatum, a quo uniuersi ordo, statusq; sempiternus & salus in res omnes transfunditur. Idem in sexto. Nam quoniam non ignorabat Plato, creatorem ab hominibus solum cognosci, primum autē intellectum, quem ens ipsum appellat, omnibus esse ignotum, idcirco his utitur uerbis, quasi magna uoce clamet. Quem putatis intellectum o homines, non est primus, sed alius ante ipsum est maior atque diuinius. Et aliquantulum progressus. Gubernator inquit cum in pelago feratur clauo inharēs gubernaculo sedendo dirigīt nauem, oculi uero eius & mens in altum ad æthera tendunt, sic uia nauiganti per maria, per cælum dirigīt. Non alio modo creator ne materia repellat, aut defluat, harmonice ipsam ligauit, & tanquā nauis in ipsa insidet, & harmonice dirigīt per idæas, quasi per clauum gubernans, respicitq; non in cælum, sed in deum superiorem, quem speculando discernendi uim accipit, quem desiderando motionem recipit. Hæc illis similia sunt. Nihil potest filius a seipso facere, nisi uideat patrem facientem. Ita Platonici omnes, & ante Platonicos ipse Plato ab Hebræis ea nomina uidentur habuisse, quibus excelluerunt. Nam & si non recte intellexerunt, uerbis tamen suis manifesti sunt cuncta ab Hebræis accipisse. Vnde Amelius quoq; illustris inter iuniores Platonicos, quāuis Ioannis Euangelistæ nomen cælauerit, barbarum ipsum, quoniam Iudeus fuit appellando, uerbis tamen eisdem fere utitur dicēs. Hoc profecto erat uerbum, quo ea quæ sunt, facta sunt, ut Heraclitus etiā diceret. Quid, etiā ipse barbarus putat in ordine principij, atq; dignitate constitutum apud deum esse, & deum esse, per quod uniuersa simpliciter esse producta, in quo quæ uiuunt, uitam habent, & in corporea ipsum cadere, & carnem indutum hominē ita uideri, ut naturæ dignitas non lateat, quare rursus resolutum in deum redire, & deum

& deum talem esse qualis fuit antequam in corpus carne & hominem deducere. Hac enim non occulte, sed aperte ac nudo capite, ut dicitur, a Barbari Iudaei Theologia transposita sunt. Barbarum enim neminem alium certe hic, quam Saluatoris nostri euangelista Iohannem appellauit, qui euangelium sic incipit. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus, erat uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso, uita erat, & uita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet. Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, & uisimus gloriam eius. Sed alium etiam ab hebraeis theologum audias. Quid est inquit imago inuisibilis dei, totius creaturae primogenitus, in quo creata sunt omnia, quae in caelis, & quae in terra sunt, siue uisibilia, siue inuisibilia. Sed quae de filio dei dicta a Platoniceis sunt, ad hoc usque procedat. Cum autem scriptura Hebraeorum cum patre ac filio spiritum numeret, ac beatissimam sanctissimamque trinitatem unum deum esse significet, quod expressius ecclesia & sentit & praedicat, opere praecipuum est audire, in quo enigmate Plato ad Dionysium scribens usus est. Dicendum inquit tibi enigmatice censeo, ut si epistola excidat, qui legant non intelligant, sic enim res se habet, omnia circa regem uniuersi sunt, illius gratia cuncta sunt, ille causa bonorum omnium est, secundum circa secundam, & tertio in tertijs. Homini igitur anima discere gliscit, quatenam ista sunt, tradit enim ad comparia eius. Haec, quae Platonem exponunt, ad primum deum, & ad secundam causam, atque tertiam, quam mundi animam esse dicunt, pertinere arbitrantur, tertium enim deum mundi animam esse dicunt, diuina uero scriptura patrem & filium & spiritum sanctum unum reorum omnium principium esse confirmat.

De Bono. CAPVT. XI.

Nunc de bono quid scriptura, quod platonice dicant perscrutemur. Scriptura igitur ipsum bonum nihil aliud esse docet, quam ipsum deum. Bonus enim inquit dominus omnibus sustentibus eum. Et confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Et Saluator. Cur me inquit dicitis bonum? Nemo bonus nisi unus deus. Plato autem in Timaeo. Dicamus inquit, qua de causa uniuersum hoc a creatore productum est. Et confestim subiungit. Bonus erat, bono uero nulla unquam